

ניסיון ההתנקשות בנאצר אל-דין שא ב-1852: מילניאליזם (millennialism) ואלימות

מוג'אן מומן

תנועת הבאב, שהוקמה על ידי סייד עלי מוחמד שיראזי, ה"באב" (1819-1850), התנגשה עם הרשויות הדתיות והפוליטיות באיראן מעט אחרי הקמתה ב-1844. למרות העובדה שהבאב תמיד שם דגש על עקרונות מוסריים נעלים ולעולם לא הסית את תומכיו לאלימות, בין 1848 ל-1850, אז הוצא להורג הבאב עצמו, התרחשו שורה של התנגשויות אלימות בין הבאבים לכוחות השלטון. ההרצאה הנוכחית מתמקדת באפיזודה של 1852, כאשר קבוצה קטנה של באבים ניסתה להתנקש בשאה.

ההרצאה תסקור את האירועים של 1852 ויוצג בה מסמך שלא הוצג לפני כן ואשר שופך אור חדש על האירועים שקדמו לניסיון ההתנקשות. בדוחות הרשמיים של השלטון האיראני מאותה עת ובמרבית התיאורים ההיסטוריים המאוחרים יותר, שייח עלי תורשיזי, הידוע בכינוי "עזים", מואשם כראש הקושרים. בעוד שהמסמך המוזכר מספק תמיכה מסוימת לטענה זו, הוא גם מראה שבימים האחרונים לפני ניסיון ההתנקשות איבד עזים את השליטה בקבוצה לטובת חוסיין ג'אן מילאני, מנהיג כריזמטי שנראה כי היה בעל יכולות רטוריות מרשימות ושקרוב לוודאי הנו זה האחראי לתכנון הלקוי ולתזמון הגרוע של ניסיון ההתנקשות הכושל.

ההרצאה תסקור את הגורמים שהובילו לניסיון ההתנקשות בשאה, זאת בקונטקסט של חקר קבוצות מילניאליסטיות ואלימות. תחום שהחל להתפתח לאחרונה בעקבות אירועים, כגון המצור על החווה בוויקו (Waco) טקסס ב-1993 והתקפת גז הסרין בטוקיו על ידי קבוצת ה-Aum Shinrikyo ב-1995. מלבד ההימצאות של מנהיג כריזמטי, ייסקרו מספר גורמים נוספים שתרמו לנטיות האלימות בתוך הקבוצה הבאבית אשר ביצעה את ניסיון ההתנקשות: הקונטקסט המיתי (ההקבלות בתפיסתם של הבאבים בין המצב שלהם למות הקדושים של האימאם חוסיין), הקונטקסט התיאולוגי (הדוקטרינה של בשורה חוזרת [Return enunciation] של הבאב שחיזקה את הקונטקסט המיתי), חווית הרדיפה (שבקבוצות מילניאליסטיות רבות הנה הגורם המיידי לאלימות) וההסרה של גורמים מעכבים (הסילוק של שורה של מנהיגים שיתכן והיו מונעים מהקבוצה להתדרדר במשעול האלימות).